

Adoptieprofessor René Hoksbergen

Meer eisen minder idealisme

Adoptieouders worden veeleisender. Voldoet een kind niet aan de wensen?

Dan dien je een schadevergoeding in. Uit liefdadigheid een afgestoten kind een thuis en toekomst bieden lijkt een vervlogen optimisme.

Adoptieprofessor René A.C. Hoksbergen (70) analyseerde historie, ontwikkelingen en trends in zijn recent verschenen boek *Kinderen die niet konden blijven*.

TEKST JOLIYN VAN HARTEN, BEELD ELISABETH ISMAIL

Tn Nederland werd adoptie pas in 1956 wettelijk geregeld. Sindsdien vonden ongeveer 60.000 adoptiekinderen een thuis in Nederland. Ondertussen werd de wet meerdere keren aangepast. René Hoksbergen volgde de veranderingen in de wet en in de praktijk en schreef er een boek over. Van het uit liefdadigheid opvangen van weeskinderen na de Tweede Wereldoorlog tot embryoadoptie: *Kinderen die niet konden blijven: een historische blik op zestig jaar adoptie in Nederland*. Opmerkelijk: Adoptie is steeds meer een marktgevoelig verschijnsel geworden. Voldoet het kind niet aan de wensen, dan kan er een rechtszaak volgen. Zo klaagde in 2002 een echtpaar uit Essex dat een kind met ernstige gedragsstoornissen had geadopteerd de kinderbescherming aan. Zij zouden onvoldoende zijn gewaarschuwd voor mogelijk moeilijk gedrag van het kind. Zij kregen schadevergoeding. Maar ook in Nederland is het belang van het kind er steeds meer bij ingeschoten, concludeert René Hoksbergen.

Hoe is het belang van het kind erbij ingeschoten?

“Ongewenst kinderloze ouders schreven zich eerst nog in voor adoptie. Zo konden zij toch een kind ontvangen en een verlaten kind een thuis en toekomst bieden. Vanaf de jaren 80 kiezen deze wensouders echter steeds vaker voor de moderne voortplantingstechnieken als middel om een kind te verwekken. IVF biedt mogelijkheden. Als het dan nog niet lukt, kun je sperma of een eicel van een donor kopen en eventueel een draagmoeder regelen. Het kind heeft dan in ieder geval een deel van de genen van zijn ouders. Maar de moderne technieken gaan verder. Tegenwoordig is het mogelijk om een donor van een complete embryo te vinden: embryoadoptie. Bij deze trend wordt er alleen maar gekeken naar de verlangens van de wensmoeder of -ouders. Het embryo wordt als een kerstpakkete samengesteld. Men kiest bijvoorbeeld voor het zaad van een sterke Deense man en het eitje van een slanke Italiaanse dame. Het is zelfs mogelijk het kind door een goedkope Indiase draagmoeder op de wereld te laten zetten. Zo worden de kinderen totaal losgerukt van hun genen en wortels. Daar krijgen ze later hoe dan ook last van.”

Bent u bang dat embryoadoptie een hype gaat worden?

“Het meest actuele voorbeeld van embryoadoptie is de 63-jarige moeder uit Friesland. Zij bracht eerder dit jaar als oudste moe-



der van Nederland een kind ter wereld dat ze via embryoadoptie ontvangen had. Ik ben bang dat meer vrouwen die al lang de menopauze gepasseerd zijn het voorbeeld van deze Friese moeder willen volgen. De Italiaanse gynaecoloog die de 63-jarige vrouw geholpen heeft zwanger te worden, was trots op het resultaat. Hij heeft het idee dat hij de ongewenst kinderloze vrouw geholpen heeft, maar deze gynaecoloog vergeet te kijken naar de gevolgen voor het kind. Het dochtertje van de vrouw moet straks op haar vijftiende voor haar hoogbejaarde moeder zorgen. Wie haar biologische ouders zijn, weet ze niet. Dat alles is volstrekt immoreel en onacceptabel.”

Welke gevolgen brengt adoptie nog meer met zich mee?

“Adoptiekinderen ontleen hun genen aan een onbekende ander. Dat is zowel het geval bij ‘gewone’ adoptiekinderen als bij kinderen die via een van de moderne voortplantingsmethoden ter wereld zijn gekomen. Ouders realiseren zich dat vaak niet voldoende. Daardoor komt het kind vaak in een identiteitscrisis terecht. Zeker de helft van je eigen identiteit verleen je aan je genetische herkomst. Als die onbekend of ver weg is, zorgt dat voor blijvende onbeantwoorde vragen. Niemand kan zeggen: ‘Die talenknobbel heb je van je vader’ of ‘Als je boos bent, ben je net als je moeder’. Het kind kan zich niet identificeren met zijn ouders en omgeving en begrijpt niet waarom hij is zoals hij is.

Bij ‘gewone’ adoptie zien we daarbij erg vaak het gevolg van het afgestaan zijn terug. Het kind is ooit, om wat voor reden dan ook, door zijn moeder afgestaan. Soms heeft dat te maken met regels binnen een geloofsgemeenschap of een tekort aan financiën om een gezin te onderhouden. Misschien wilde moeder het kind niet eens afstaan, maar had ze geen keuze. Een andere keer is er sprake van een absoluut niet gewenst kind. Bijvoorbeeld bij verkrachting. De effecten van het ‘afgegaan zijn’ zijn vaak veel negatiever en heftiger dan ikzelf had gedacht. Ook al is een kind maar een hele korte periode van zijn leven verwaarloosd of mishandeld, hij zal het zijn hele leven met zich meedragen. Altijd zou hij met de vraag kunnen blijven rondlopen: waarom wilden of konden mijn ouders mij niet houden?”

Hebt u tips voor ouders van adoptiekinderen?

“Allereerst wil ik zeggen: wees open. Wees open over de achtergrond van uw kind



en toon respect voor die achtergrond. Ga samen naar het land van herkomst toe en ga, als het kind het wil, op zoek naar de biologische ouders. Soms zijn adoptieouders bang dat hun kind meer zal houden van hun eerste ouders dan van hen, maar die angst blijkt onterecht. Juist als het kind de ruimte krijgt om zijn achtergrond te ontdekken, zal het meer respect hebben voor zijn adoptieouders. Zoek bovendien contact met andere adoptieouders. Jullie kunnen elkaar steunen en tips geven. Als uw kind hulp nodig heeft om door zijn psychische worstelingen heen te komen, accepteer dit dan op tijd. Uw kind is niet gek. Het is erg normaal dat hij in een identiteitscrisis terecht komt.”

Waarom dit boek?

“Al vanaf mijn jeugd voel ik me betrokken bij adoptiekinderen. Mijn moeder overleed toen ze nog geen vijftig jaar oud was. Ik was toen negen jaar oud. De zussen van mijn moeder, en later de nieuwe vrouw van mijn vader, voedden mij op. In zekere zin

Het kind kan zich niet identificeren met zijn ouders en omgeving en begrijpt niet waarom hij is zoals hij is

voelde ik me geadopteerd door deze lieve vrouwen. In de jaren 70 werden mijn vrouw en ik meegetrokken in de interlandelijke adoptiehype van die tijd. We wilden een kind in nood helpen aan een beter thuis. Vanuit deze idealistische droom verdiepten we ons in de adoptiemogelijkheden. Zo rolden we helemaal het ‘adoptiewereldje’ in. Ik kwam in het bestuur van Wereldkinderen, een organisatie die bemiddelt bij internationale adoptie. Op die manier werd ik nauw betrokken bij veel procedures van adoptie. Ik kwam in gesprek met adopterende ouders en adoptiekinderen. Nu neemt buitenlandadoptie af. De adoptieouders die betrokken waren bij de eerste interlandelijke adoptiegolf zijn nog net in leven. De tijd dringt dus om deze geschiedenis door te vertellen.

len. Als eerste adoptieprofessor in Nederland voel ik me aan de maatschappij verplicht dat te doen.”

Hoe ziet die adoptiegeschiedenis er in het kort uit?

“Heel Nederland leefde mee met de oorlogen in Zuid-Korea en later in Vietnam in de jaren 60 en 70. De hartverscheurende televisiebeelden over de situatie van oorlogswezen zorgden voor veel reacties van mensen die wilden helpen. Met veel enthousiasme gingen optimistische wensouders aan de slag om deze weesjes uit hun benarde situatie te halen en hier in Nederland een nieuw en beter leven te bieden. Jaarlijks werden er zo’n duizend kinderen uit met name Azië en Zuid-Amerika geadopteerd. De adoptieorganisaties stelden zich in die periode ten doel ouders te zoeken voor een kind in nood. Er werd helaas nog weinig aandacht gegeven aan de opvoedingsproblemen in adoptiegezinnen. Ik noem dit de roze wolk waar de betrokkenen bij adoptie, inclusief ikzelf, zich op bevonden.

In de jaren 80 kwam de pijnlijke kant van adoptie voor zowel de eerste ouders als voor de geadopteerden steeds meer naar boven. In de media verschenen berichten over ernstige opvoedingsproblemen en misstanden bij sommige buitenlandse adoptiebemiddelaars. Er werd zelfs over kinderhandel gesproken. De roze wolk verwaaide. Tegelijkertijd merkte ik dat de druk van wensouders op bemiddelaars om ‘zo snel mogelijk een kind te krijgen’ groter werd. De potentiële ouders toonden zich veeleisend. In plaats van ouders zoeken voor een kind in nood kwam de nadruk op een kind zoeken voor ongewenst kinderloze ouders. Begin deze eeuw eisten enkele adoptieouders zelfs een schadevergoeding, omdat het kind niet voldeed aan de verwachtingen. Het onbevangen idealisme van de jaren 70 heeft anno 2011 plaatsgemaakt voor kritisch realisme en veeleisendheid.”

Wat boeit u het meest aan de verhalen van adoptieouders en geadopteerden?

“Ik blijf me verwonderen over de inzet en het doorzettingsvermogen van adoptieouders, die zich vaak door moeilijke periodes met hun geadopteerde kind heen worstelen. Onlangs belde een vader van een achttienjarige adoptiezoon mij huilend op. Zijn zoon was op het verkeerde pad terechtgekomen. Die vader was zich bewust van de consequenties van adoptie en had er alles voor over om zijn kind er weer bovenop te helpen. Dergelijke worstelingen blijven mij raken. Het is mooi hoe adoptieouders het kind echt als hún kind en hun verantwoordelijkheid zien. Gelukkig geldt dit nog steeds voor de meeste adoptieouders die ik spreek.

De verhalen van adoptieouders blijven me boeien. Hoewel met emeritaat ben ik nog vaak te vinden op de universiteit. Ik heb ook nog een lijst met adoptieouders en geadopteerden die ik wil spreken. Zo blijf ik me waarschijnlijk tot mijn dood met dit onderwerp bezighouden. Met dit boek hoop ik duidelijk te maken wat adoptie daadwerkelijk inhoudt. Bovendien hoop ik de maatschappij en overheid wakker te schudden voor de problemen die de moderne adoptiepraktijken met zich meebrengen.” ●●

Het boek 'Kinderen die niet konden blijven: een historische blik op zestig jaar adoptie in Nederland' werd op 27 mei dit jaar in de Universiteit Utrecht gepresenteerd. Het boek is uitgegeven door uitgeverij Aspekt Soesterberg en is verkrijgbaar via de boekhandel.